

JUŽNA EVROPA

NARAVNE ZNAČILNOSTI

Južna Evropa ima sredozemsko ali etezijsko podnebje z vročini in sušnimi poletij ter milimi deževnimi zimami. Rastlinstvo je prilagojeno suši, kjer se je ohranil gozd, je le-ta redki in svetel. Temu je tudi prilagojeno kmetijstvo, ki je odvisno od namakanja. Tradicionalne kulture so pšenica, koruza, sadje, vinska trta, tobak, agrumi, za živinorejo pa je značilna drobnica. Kulturne terase na strmih pobočjih in mešane kulture se umikajo plantažnim nasadom.

Morska plovba je dala veljavo večjim pristaniščem, postala so pomembna tudi naftna pristanišča. Turizem je ob kmetijstvu najvažnejša gospodarska panoga in Sredozemlje je najmočnejše evropsko turistično območje. Zaradi slabše gospodarske razvitosti je Južna Evropa območje odseljevanja. Litoralizacija - močna koncentracija prebivalstva in gospodarskih dejavnosti ob obalah. Način življenja - strnjeno zgrajena naselja - betonske džungle.

Za južno Evropo je značilno predvsem odseljevanje prebivalstva zaradi slabe gospodarske razvitosti ter iskanje boljše zaposlitve v tujini.

1. IBERSKI POLOTOK

POVRŠJE

Ogrodje je stari hercinski masiv Maseta, ki jo omejujejo mladonagubana gorstva (Kantabrijsko gorovje, Pirineji, Betijsko gorovje). Kastiljsko gorovje deli Maseto na dve planotasti pokrajini - Stara in Nova Kastilija. Na SZ se nahaja Kantabrijsko gorovje, na SV pa Pirineji. Relief se zniža na severovzhodu v Aragonsko nižavje (ob Ebru) in Andaluzijsko nižavje (ob Guadalquivru) ter portugalsko proimorje z rekami Duero, Tejo in Guadiana, ki jih izkoriščajo za namakanje in hidroenergijo.

GOSPODARSTVO

- primarni sektor: ribolov, gojenje oljke, citrusov (limona, pomaranče), agrumi, zgodnje sadje in zelenjava, živinoreja □ pašna, ekstenzivna
- sekundarni sektor: živilska industrija, predelava rib, trgovina, promet, turizem (poletni, obalni, množični, poslovni, kongresni, igralniški...)

Špansko gospodarstvo je bilo v preteklosti v krizi. Sicer je imelo močno kmetijstvo, vendar so ostali sektorji šepali, država pa je bila vezana na uvoz nafte in industrijskih izdelkov. Po prestrukturiranju gospodarstva in reformah je doživela zelo močno gospodarsko rast, še posebej po letu 14986, ko je postala članica EU.

Španski turizem se je začel močno razvijati po drugi svetovni vojni, ko se je standard bivanja v Evropi spet dvignil, turizem se je še posebno razmahnil z uvedbo čarterskih poletov.

Po letu 1959 je Španija začela načrtno podpirati masovni turizem z vlaganjem v infrastrukturo, kadre in poenostavitvijo carin, kar je omogočilo hitrejši prehod meje. Z gradnjo nove infrastrukture so se pojavila delovna mesta v vzporedni industriji (gradbena, lesna, tekstilna...)

Kmetijstvo Španije: glej Španija.

PODNEBJE

- kontinentalno podnebje s hladno zimo in vročimi poletji ter malo zimskimi padavinami najdemo v osrednjem delu polotoka
- oceansko podnebje zaznamuje travnato in gozdnato S in Z stran polotoka
- sredozemsko podnebje ima španska sredozemska obala, Andaluzija ter J Portugalska, značilne so mile zime in vroča poletja

PORTUGALSKA

- sestavljena iz dveh delov:
  - severna: oceansko podnebje, hribovita pokrajina, ukvarjajo se z ribolovom, manjše posesti, reka Duero □ nasadi vinske trte, hrasta plutovca, riža, pšenice, citrusov, agrumov, pokrajina Algarve, večja gostota prebivalstva (Porto)
  - južna: nižinska, suha podnebja, vlažne zime, Lizbona, reka Tejo
  - + Azorski otoki
- rudnih bogastev je malo, nekaj tekstilne industrije

ŠPANIJA

- sušno podnebje
- problemi kmetijstva:
  - velikost posesti (velike posesti, ki dajejo del v najem)
  - prilagajanje na sušnost:
    - sušno poljedelstvo z menjavo kultur: obnesle so se kulture ki rastejo v vlažni zimski dobi in zgodaj dozori (pšenica, ječmen), zaradi nestalnih padavin so uvedli suho praho
    - sušno poljedelstvo s trajnimi kulturami: vinska trta in oljka, ki uspevata v slabših pogojih, glavno območje je v Andaluziji
    - huerte: namakalno poljedelstvo, izraz pomeni predvsem sadne in zelenjavne namakalne vrtove, razširjene so na območju sredozemskega podnebja in na JV
    - peskovne kulture: na plast organskega gnojila dajo plast drobnega peska, ki skrbi za kapilaren dvig vode in preprečuje izhlapevanje vode, deluje tudi kot shranjevalec toplote, površine pogosto pokrijejo s folijo, da ne pride do prevelikega odnašanja peska
- v Španskem kmetijstvu sta se izoblikovala dva tipa posestne strukture:
  - latifundije: velika posestva, ki jih lastnik daje v zakup več kmetom, en del pa uporablja za pašo, lov ali gozd, pridelava je ekstenzivna s prevlado žitaric
  - majhna družinska posestva: podedovana posestva, kjer prevladuje intenzivno polikulturno poljedelstvo, ki pa ni dovolj za preživetje, zato imajo ljudje še dodatno službo v industriji ali v zdomstvu, predvsem Francija
- industrija: problem litoralizacije, glavno mesto v notranjosti

- turizem: masovni turizem

2. APENINSKI POLOTOK

NARAVNE ZNAČILNOSTI

Italija je sestavljena iz Alp na S, pod njimi je Padska nižina, proti jugu pa se raztezajo Apenini. K Italiji spadata še otoka Sardinija in Sicilija.

Severni del je zaznamovan predvsem z obsežno Padsko nižino, rodovitno pokrajino, ki jo je nasula reka Pad, ter alpskim svetom z ledeniško pokrajino (ledeniška jezera). Južni deli so hriboviti, proti vzhodu in zahodu pa se pokrajina spušča v obalne ravnice.

Podnebje je v S Italiji submediteransko, polotok in otoka pa imajo izrazito mediteransko (sredozemsko) podnebje.

PREBIVALSTVO

Prevladuje italijansko prebivalstvo, prisotne so tudi nekatere večje narodnostne manjšine:

- Slovenci na SV
- Nemci v Južni Toskani
- Francozi v dolini Aoste
- Sardinci na Sardiniji
- Albanci v Kalabriji
- Furlani v Furlaniji
- Ladini v Dolomitih

Slovenci so prisotni v Tržaški, Goriški in Videmski pokrajini, Beneški Sloveniji, Kanalski dolini in Režiji.

GOSPODARSTVO

- gospodarsko razvita država
- zelo dobro razvit S države
- J del je prometno odmaknjen in kmetijsko nerazvit

Razvoj industrije je bil vezan na hidroenergijo z obrobja Alp. Med vojnama se je začel močan industrijski razvoj, ki je zahteval velik uvoz surovin za industrijo, razvije se kovinska in avtomobilska industrija. Jedro industrije so mesta Torino, Milano, Genova in Brescia. Industrijski razvoj je državo razdelil na industrijski sever ter kmetijski jug ali Mezzogiorno. V 60. letih so začeli graditi industrijske obrate, ki pa niso imeli primernih surovin, prometnih povezav niti tržišča.

Kmetijstvo je kljub industriji še vedno pomemben del italijanskega gospodarstva. Padska nižina je glavno kmetijsko območje, pridelujejo koruzo, sladkorno peso, riž. Ostala območja so manj primerna za kmetijstvo, izboljšati se jih da z namakanjem, gnojenjem. Sem spadajo pridelava južnega sadja, zelenjave in pšenice ne J Italije, veliko je tudi vinske trte.

Zaradi podnebja in morja ima velik turistični potencial. Glavni problem je ekološka ogroženost turističnih območij, predvsem zaradi industrije, prometa in urbanizacije.

Ekološki problemi:

- onesnažene vode (Severni Jadran, ki ga onesnažuje reka Pad)
- hrup

- umazane plaže
- onesnažen zrak

ALPE

- alpinska orogeneza, preoblikovane v času poledenitev
- relief: gorski, ledeniški, rečni: manj rastja, ledeniška jezera, hite, bistre reke (hidroenergija)
- južne Alpe gradijo apnenci in dolomiti, Comsko jezero je meja med V in Z Alpami
- jezera: Gardsko, Comsko, Maggiore
- primarni sektor: ekstenzivna živinoreja, hlevska živinoreja, gozdarstvo
- sekundarni sektor: industrija, hidroenergetska izraba rek
- terciarni sektor: turizem, transport

PADSKA NIŽINA

- najgosteje naseljeno območje, preoblikovana v terciarju
- najgostejša poselitev: Milano, Torino, Verona, Padova, Benetke
- primarni sektor: intenzivno kmetijstvo (reke zap namakanje, rodovitna prst, pridelki: oljke, agrumi, citrusi, oljna repica, paradižniki, vino)
- sekundarni sektor: industrija (poceni delovna sila)
- terciarni sektor: turizem (adrenalinski, kulturni, poslovni, nakupovalni), promet (luka, nižina omogoča intenzivno gradnjo infrastrukture)
- problematika: onesnaževanje, prenaseljenost, urbanizacija, hrup, onesnažen zrak

APENINI

- hribovitost, sušnost, visoka vlažnost, naklon, odročnost trga
- J del Mezzogiorno: velike posesti, slabše možnosti za zaposlitev, preseljevanje na S
- Kmetijstvo: pašna živinoreja, nasadi kostanja
- do 2000 m nadmorske višine, dvignili so se konec terciarja

OBALA IN OTOKI

- Ligurski del obale
- polotoka Kalabrija in Apulija
- otoki: Sicilija, Sardinija, Ligurski ali Eolski otoki
- primarni sektor: zgodnje sadje in zelenjava, pomaranče, Sicilija (toplo podnebje, visoke T, vulkanska tla – mineralno podnebje)
- Rim razbremenjuje Padsko nižino
- problematika: onesnaževanje, vulkanizem

3. GRČIJA

Grčija je leta 1981 postala članica EU, zaradi česar se je okrepilo njeno gospodarstvo, vendar pa je kmetijstvo še vedno njena najpomembnejša panoga. Pogoji za kmetovanje niso ugodni zaradi hribovitega in kraškega sveta ter pomanjkanjem vode, zato grško kmetijstvo temelji na namakanju. Usmerjeno je v pridelavo sadja in zelenjave, tobaka, bombaža in oliv (olivno olje). Živinoreja je manj razvita, gojijo ovce in koze. Problem kmetijstva je tudi drobna zemljiška posest ter razdrobljenost parcel.

Turizem je skrit potencial Grčije; imajo morje, pestro obalo, otoke in zanimivo zgodovino ter kulturo, ki je po celi državi pustila veliko spomenikov. Turizem je tako pomemben del grškega gospodarstva.

Pokrajinske enote:

- Pindos v osrednjem delu
- polotoka Peloponez in Halkidika
- Jonski in Egejski otoki, Kreta
- Egejska Makedonija in Trakija na S

Za podnebje so značilne visoke temperature in skromne padavine.

Industrija: zastareli obrati, odvisni so od uvoza surovin.

Problemi: drobna posest, parcelna zdrobljenost, izseljevanje na obalo.